

PSİKOLOJİK DANIŞMANLARIN BİLGİ VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİNİ KULLANMALARI ÜZERİNE BİR PİLOT ÇALIŞMA

A PILOT STUDY ON INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES UTILIZATION AMONG TURKISH SCHOOL COUNSELORS

^aDean W. Owen ve ^bFidan Korkut Owen

^aProf. Dr., Morehead State University, d.owen@morehead.edu

^bProf. Dr., Hacettepe Üniversitesi, korkut@hacettepe.edu.tr

Özet

Bu araştırmada okul psikolojik danışmanlarının bilgi ve iletişim teknolojilerini (BİT) nasıl kullandıkları araştırmacılar tarafından geliştirilen bir anket aracılığıyla ortaya konmaya çalışılmıştır. Ulaşılan 208 katılımcının 132'si kadın, 76'si erkek; yaş ortalamaları 30.8'dir. Katılımcıların 161'i ilk ve orta öğretim okullarında, 47'si Rehberlik Araştırma Merkezinde çalışmaktadır. Verilerin analizinde kay kare, tek yönlü varyans analizi ve t testi kullanılmıştır. Psikolojik danışmanların çoğunun kurumlarında tüm BİT'nin olduğu, yaklaşık dörtte üçünün BİT ile ilgili ders aldıkları ancak üçte birinden azının BİT'nin PDR'de nasıl kullanabileceğine ilişkin bilgisi olduğu bulunmuştur. Elde edilen bulgulara göre psikolojik danışmanların çoğu BİT'nin temelinde yer alan bilgisayarı en fazla rapor yazmak, sunu hazırlamak, eposta aracılığı ile haberleşmek, web sayfası araştırmak amacıyla, en az velilerle bağ kurmak amacıyla kullanmaktadırlar. Yapılan kay kare testi sonucunda cinsiyet, yaş ve çalışılan eğitim kurumuna göre psikolojik danışmanlar arasında, son değişken hariç, bazı anlamlı farklar bulunmuştur. Sonuçlara göre genç psikolojik danışmanlar BİT'ni mesleki rehberlik ve web taraması için, erkek psikolojik danışmanlar test verme ve eğitimler için daha fazla kullanmaktadırlar. Ayrıca, psikolojik danışmanların BİT'ni kullanmada kendilerini rahat ve yeterli hissettikleri ve BİT'ni

kullanmanın üretkenliklerini artırdığı biçiminde algıladıkları sonucu elde edilmişse de yapılan karşılaştırma testleri sonucunda bu konuda cinsiyet, yaş ve çalışılan eğitim kurumuna göre anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türk okul psikolojik danışmanları, bilgi ve iletişim teknolojileri.

Abstract

This study sought to investigate information and communication technologies (ICT) usage among Turkish school counselors utilizing a questionnaire developed by the authors. The participants were 208 school counselors (132 female, 76 male) with a mean age of 30.8 years. This sample contained 161 counselors employed in public elementary and secondary schools while the remaining 47 were employed in Guidance Resource Centers. The survey results were tabulated and examined for significant differences utilizing Chi-Square, t-test and one-way analysis of variance. Results of this survey revealed that virtually all participants had access to ICT at their worksite. Although 75% of the participants reported formal training in ICT only one third reported specific training in applying this knowledge in the field of Counseling. From among the applications of ICT to counseling, as identified by the Association for Counselor Education and Supervision and the Council for Accreditation of Counseling and Related Educational Programs, the most frequently identified were report writing, presentation preparation, emailing, and internet searches. The least frequently reported uses were for data base utilization and communication with parents. Chi-Square analysis revealed that younger counselors (<30 years of age) tend to use ICT for career counseling and web-site searches more frequently than older colleagues. This analysis further revealed that male counselors use ICT for testing/assessment purposes and for professional development more frequently than their female counterparts. The results revealed that although the participants reported high levels of self-reported competence, confidence or productivity related to ICT use, there were no significant differences by gender, age, or work setting.

Keywords: Turkish school counselor, information and communication technologies

GİRİŞ

İçinde bulunduğumuz yüzyılın bilgi ve iletişim çağı olarak adlandırılmasındaki ana tema bilginin kapsamında, bilgiye ulaşmada, bilgiye ulaşma hızında ve biçiminde oluşan hızlı değişimlerdir. Bilgi toplumuna geçişi de ağırlıklı olarak bilgi ve iletişim teknolojisinin temelindeki araç olan bilgisayarlar üstlenmiştir. Bilgi ve İletişim Teknolojileri (BİT) kavramı, bilgisayar sektöründeki gelişmelerin sonucunda ortaya çıkan ve verileri saklamak, iletmek ve işlemek için kullanılan bilgisayar donanım ve yazılım teknolojilerini içeren bir kavramdır.

Akkoyunlu ve Soylu'ya (2010) göre özellikle, 1990'lı yılların başından itibaren BİT alanında çok çarpıcı bir gelişme yaşanmış ve internet geliştirilmiştir. İnternet bugün araştırma, eğitim, sosyal, iletişim, politika, eğlence ve ticaret gibi insanları ilgilendiren tüm etkinlikleri çevreleyen bir kullanıma ulaşmıştır. Dolayısıyla BİT, pek çok amaçla kullanıldığı gibi mesleki amaçla da yaygın olarak kullanılmaktadır. BİT'nin eğitimde kullanılması giderek artış göstermektedir. Bilgisayarın eğitim sistemi içinde kullanılmaya başlanması Türkiye'de diğer Avrupa ülkelerinde olduğu gibi 1980'lerin ilk yıllarına dayanmaktadır (Aşkar, 2003). Eğitimin ayrılmaz bir parçası olan psikolojik danışma ve rehberlikte de BİT'nin kullanımı çok önemli hale gelmiştir. Yaklaşık 25 yıl önce psikolojik danışman eğitimcisi olan Goodyear (1984) bilgisayar kadar bir mesleği etkileyen başka bir teknolojinin olmadığını belirtmiştir. BİT psikolojik danışmanların iletişim ve destek ağı oluşturmalarında, psikolojik danışma müdahalelerinde, öğrencilere yüksek öğrenim ve meslek keşfinde yardımcı olmada, uzaktan eğitimde, bilgiye ulaşma ve yayma alanlarında (Van Horn ve Myrick, 2001) öğrencilerle, ana-babalarla ve diğerleriyle bilgi alışverişinde bulunmada (McLellan, 1999) okul psikolojik danışmanların işlerini anlamlı biçimde etkilemektedir.

BİT'ni kullanabilme becerilerinin psikolojik danışmanlar için önemli olduğunu alanla ilgili CACREP (the Council for Accreditation of Counseling and Related Educational Programs - Psikolojik Danışma ve İlgili Eğitim Programları Akreditasyon Kurulu) ve ACES (Association for Counselor Education and Supervision -Amerikan Psikolojik Danışman Eğitimi ve Süpervizyon Derneği) gibi mesleki kuruluşlar da vurgulamaktadır. CACREP (2001) tarafından hazırlanan, psikolojik danışmanlara kazandırılması gereken yeterlikler listesinde BİT'nin kullanımı ile ilgili bazı maddeler yer almaktadır. Bunlardan bazıları kariyer danışmanlığı uygulamalarında BİT'inden yararlanma; bilgisayar aracılığı ile istatistiksel analizler yapma; gerektiğinde sunum ya da eğitim amacıyla bilgisayar donanımlarını kullanma; bilgisayarı, akademik, kariyer ve kişisel/sosyal konularda öğrencilere, ailelere ve eğitimcilere yardım etmek için kaynak olarak kullanma biçiminde özetlenebilir. ACES (2007) de psikolojik danışman eğitiminde öğrencilere BİT ile ilgili şu 12 yeterlik alanlarının kazandırılmasını önermektedir. 1) Bilgisayarı rapor yazmak, grup sunuları hazırlamak, web sayfası hazırlamak için kullanabilmek. 2) Video kayıt, işitsel kayıt, projeksiyon gibi görsel işitsel araçları kullanabilmek. 3) Bilgisayar aracılığı ile istatistiksel paket programlarını

kullanabilmek. 4) Bilgisayar için düzenlenmiş testleri, kariyer için karar verme programlarını kullanabilmek. 5) Elektronik postayı kullanabilmek. 6) Danışana yardımcı olabilecek yüksek öğretim kurumlarıyla, mesleklerle; burs ve parasal destekle, müdahale yollarıyla ilgili farklı bilgileri bilgisayar aracılığı ile araştırabilmek. 7) Psikolojik danışma ile ilgili elektronik posta listelerine üye olabilmek, katılabilmek ve çıkabilmek. 8) Psikolojik danışma ile ilgili CD-ROM veri tabanlarına ulaşabilmek ve kullanabilmek. 9) İnternet aracılığı ile verilen psikolojik danışma hizmetleriyle ilgili etik kurallardan haberdar olmak. 10) İnternet aracılığı ile verilen hizmetin güçlü ve zayıf yanlarının farkında olmak. 11) İnterneti sürekli eğitim olanaklarını bulmak ve yararlanmak için kullanabilmek. 12) İnternet aracılığı ile elde edilen bilgilerin niteliğini değerlendirebilmek. Görüldüğü gibi psikolojik danışmanların BİT'leri kullanabilmeleri beklenmektedir.

Yurtdışında okul psikolojik danışmanlarının BİT kullanmalarına yönelik olarak yapılan bazı çalışmalar vardır. Holcomb-McCoy, (2005) 222 Amerikan psikolojik danışmanla yaptığı çalışmada psikolojik danışmanların bilgisayar teknolojilerini en fazla yazı yazmak, öğretmenlerle bağlantı kurmak gibi amaçlarla kullanırken, en az web sayfası oluşturmak ve öğrencilerle elektronik posta aracılığı ile haberleşmek için kullandıkları sonucuna ulaşmıştır. Benzeri bir çalışmada Travis (2007) lisede çalışan 72 psikolojik danışmanın (72) BİT'i, psikolojik danışma ile ilgili bilgi araştırmak, meslektaşlarla bağlantı kurmak, öğrencilerle akademik ve mesleki danışmanlık konularında planlama yapmak, üst eğitim kurumlarıyla ilgili bilgi indirmek amacıyla kullandıklarını bulmuştur. Filipin'lerde 240 okul psikolojik danışmanı ile yapılan bir çalışmada okul psikolojik danışmanlarının BİT'ni daha çok mektup/rapor yazmada, velileri aramada ve kayıt tutmada kullandıkları bulunmuştur (Viluan, 2011). Okul psikolojik danışmanlarının kendilerini BİT kullanımında yeterlikler listesine göre nasıl algıladıklarına ilişkin Myers ve Gibson (1999) tarafından gerçekleştirilen bir araştırmada, toplam 104 psikolojik danışman ve psikolojik danışman eğitimcisinden veri toplanmıştır. Katılımcıların en fazla sahip olduklarını algıladıkları üç yeterlik alanının, sırasıyla elektronik posta yollayabilmek; psikolojik danışmanlıkla ilgili elektronik posta listelerine üye olmak, katılmak ve üyelikten çıkmak; görsel-işitsel teknolojileri ve projeksiyonu kullanmak olduğu görülmüştür. En az sahip olduklarını düşündükleri üç yeterlik alanı ise sırasıyla danışanlara bilgisayarda test vermek ve onlarla kariyer kararları

verme programlarını kullanmak; internet aracılığı ile sağlanan psikolojik danışma hizmetlerinin güçlü ve zayıf yanlarından haberdar olmak; bilgisayarda istatistik paket programlarını kullanabilmek olduğu bulunmuştur. Okul psikolojik danışmanlarının BİT'ni kullanımlarının görece yeni bir durum (D'Andrea, 1995; Rust, 1995; Van Horn ve Myrick, 2001) olması nedeniyle BİT kullanmada kendilerini ne kadar rahat, yeterli ve üretken hissettikleri sorusu akla gelmektedir. Farklı çalışmalarda farklı eğitim düzeylerinde çalışan psikolojik danışmanların BİT kullanmak konusunda kendilerini büyük oranda rahat ve teknolojilere aşina hissettikleri (Carlson, Portman ve Bartlett, 2006; Creamer, 2001; Holcomb-McCoy, 2005), ayrıca BİT kullanmada kendilerini yeterli buldukları (Travis, 2007; Viluan, 2011) ve bu yolla kendilerini daha üretken algıladıkları (Owen ve Weikel, 1999; Viluan, 2011) sonuçları elde edilmiştir

Son yıllarda tüm dünyada olduğu kadar Türkiye'de de bilgisayarın ve internetin yaşamın her alanında kullanımında bir artış gözlenmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu'nun (2011) yaptığı Hane Halkı BİT Kullanımı çalışmasında nüfusun %45'inden fazlasının bilgisayar kullandıkları ve %43'ünün internete ulaşabildiği sonucu elde edilmiştir. Bu sonuçların, eğitim sektöründeki kullanımları da yansıttığı düşünülebilir. Türkiye'de BİT'lerin psikolojik danışma alanında kullanılması konusundaki çalışmalar (Asan, 2003; Kesici, 2008) daha çok kariyer danışmanlığı alanıyla ilgili görünmektedir. Mesleki/Kariyer danışmanlığı konusunda ilk ve orta öğretim öğrencileri için Milli Eğitim Bakanlığı'nca geliştirilen bilgisayar tabanlı Ulusal Mesleki Bilgilendirme Sistemi (MEB, 2010) BİT'ni kullanma aracılığı ile kariyer danışmanlığı yapılmasını sağlaması açısından çok önemli bir gelişmedir. Kişisel psikolojik danışma ve rehberlik açısından bakıldığında, bazı resmi ve özel kurumların web sitelerinde online psikolojik danışma adı altında bazı çalışmalara rastlansa da (Hamamcı, 2007) ilk ve orta öğretim okullarında BİT'lerin kişisel psikolojik danışmanlık amaçlı kullanıldığına ilişkin bir araştırmaya rastlanmamıştır.

Araştırmanın önemi ve amacı

Okul psikolojik danışmanlarının BİT'leri kullanımını artırmak için Casey (1992) öncelikle durum saptaması yapılmasının daha sağduyulu bir davranış olduğunu belirtmektedir. Türkiye'deki okullarda BİT kullanımında hızlı bir artış gözlenirse de, okullardaki psikolojik

danışmanların BİT kullanmalarına ilişkin yayınlanmış bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu araştırmada okul sisteminde çalışan psikolojik danışmanlarının mesleki anlamda BİT ilgili ders alıp almadıkları, hangi BİT'ne sahip oldukları, BİT'ni hangi amaçlarla kullandıkları ve BİT'ni kullanma konusundaki rahatlık, yeterlik ve üretkenlik algıları ortaya konmaya çalışılmıştır. Bunun yanı sıra, okul psikolojik danışmanlar arasında bilgisayar kullanım yolları ile bilgisayar kullanma ile ilgili kendilerini rahat, yeterli ve üretken bulmaları konusunda, cinsiyet, yaş ve çalıştıkları okul düzeyi değişkenlerine göre fark olup olmadığı sorusuna da yanıt aranmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın deseni

Bu çalışmada okul psikolojik danışmanlarının hali hazırda BİT kullanmaları ile ilgili var olan bilgilere ulaşmak için betimsel yaklaşım kullanılmıştır.

Katılımcılar

Katılımcılara ulaşmak için zaman, maddiyat ve çaba sarf etme etkenleri ile ilgili tasarruf elde etmek amacıyla elverişli uygun örneklem (Convenience sampling) tekniği (Kemper, Stringfield ve Teddlie, 2002) kullanılmış ve bu yolla toplam 208 psikolojik danışmana ulaşılmıştır. Katılımcıların 132'si kadın (% 63.6), 76'si erkek (% 34.4) iken yaş ortalaması (yaş dağılımı 22-57) 30.8'dir. Bu çalışmada katılımcıların yaş ortalaması 30.8, (yaş dağılımı 22-57) dir. Karşılaştırma yapabilmek için psikolojik danışmanlar 30 yaşında ve daha genç olanlar 106 (% 51) ve 31 yaş ve daha yaşlı olanlar 102 (% 49) biçiminde iki grup olarak ele alınmışlardır. Buna göre psikolojik danışman sayıları ve yüzdeleri, ilk öğretimde 97 (% 46.6); ortaöğretimde 64 (% 30.8); Rehberlik Araştırma Merkezlerinde (RAM) 47 (% 22.6) biçimindedir.

Veri toplama aracı

Veri toplamak amacıyla, ACES ve CACREP'in önerdiği psikolojik danışmanların sahip olması gereken BİT kullanma yeterlikleri ve önceki araştırmalarda kullanılan ölçme araçlarına (Holcomb-McCoy, 2005; Owen ve Weikel, 1999) dayalı olarak araştırmacılar

tarafından bir anket geliştirilmiştir. Ankette toplam 18 madde bulunmaktadır. Maddeler beş grupta toplanmıştır. İlk grupta, cinsiyet, yaş, çalışma ortamının sorulduğu üç demografik soru yer almaktadır. İkinci grupta bilgisayar dersi alma, bilgisayar kullanma ve sahip olunan bilgisayar teknolojileri gibi *BİT'nden haberdar ve sahip olma üzerine* toplam 8 soru bulunmaktadır. Üçüncü grup *BİT 'nin kullanımıyla ilgili tek soru* olmakla beraber evet ve hayır biçiminde işaretlenmesi beklenen 13 alt maddeden oluşmaktadır. Ankete dahil edilen BİT kullanma ile ilgili maddelerden bazıları hem ACES hem de CACREP tarafından vurgulanan psikolojik danışmanların BİT'ni kullanma becerilerini gösteren davranışları göstermektedir: BİT'ni rapor yazmak, grup sunuları hazırlamak, web sayfası hazırlamak, Web sayfalarını incelemek ve bilgiye ulaşmak ve danışana yardımcı olabilecek yüksek öğretim kurumlarıyla, mesleklerle; burs ve parasal destekle, müdahale yollarıyla ilgili farklı bilgileri bilgisayar aracılığı ile araştırabilmek, eğitim amaçlı olarak CD-ROM, DVD, VCD gibi araçları kullanmak, mesleki rehberlik için, bilgisayar için geliştirilmiş testleri uygulayabilmek için, bilgisayar aracılığı ile istatistik yapabilmek için kullanmak. PDR ile ilgili veri tabanlarına ulaşabilmek ve kullanabilmek, elektronik posta yollamak ve almak, tartışma ve bilgi amaçlı olarak eposta gruplarıyla yazışmak ve İnternet aracılığı ile eğitim almak ve vermek gibi bazı beceriler ise sadece ACES tarafından vurgulanmaktadır. Son olarak bu listeye CACREP'in üzerinde durduğu BİT'ni kişisel sorunların çözümüne yardımcı olmak ve sosyal becerileri geliştirmek için kullanmak, velilerle ve öğretmenlerle bağlantı kurmak gibi beceriler eklenmiştir. ACES'in internet aracılığı ile verilen hizmetlerin niteliğini değerlendirme, güçlü ve zayıf yanlarını görme ve etik kurallardan haberdar olma maddelerine değerlendirmenin zor olması nedeniyle ankette yer verilmemiştir. Dördüncü gruptaki maddeler *BİT'nin kullanımına ayrılan zaman, yeterli bulunup bulunmaması ve nedenleri* olmak üzere 3 maddeden oluşmaktadır. Son grupta *BİT'ni kullanmakla ilgili rahatlık, yeterlik ve üretkenlik* konusundaki algılara dayalı yedili derecelmeli toplam 3 soru yer almaktadır. Ankette yer alan bazı maddeler evet hayır biçiminde iken, bazıları çoklu seçeneklerden birini seçmeyi, gerektirecek yapıdadır.

Verilerin analizi

Verilerin analizinde frekans, yüzde, bağımsız gruplar için t testi ile kay kare testi kullanılmıştır. BİT kullanma konusundaki rahat ve yeterli olma ve üretken hissetme

değişkenleri yedili derece üzerinden değerlendirildiği için psikolojik danışmanların arasında cinsiyet ve yaş gruplarına göre fark olup olmadığı t testi ile çalıştıkları eğitim kurumuna göre fark olup olmadığı ise tek yönlü ANOVA ile test edilmiştir. BİT'ni kullanma amaçları frekanslar biçiminde değerlendirildiği için bu fark sözü geçen değişkenler açısından kaykare testi ile analiz edilmiştir.

BULGULAR

Bulgular, demografik bilgiler dışındaki dört grup maddeye göre verilmiştir. Dolayısıyla bulgular, BİT'nden haberdar ve sahip olmayla ilgili bulgular, BİT'ni kullanma ile ilgili bulgular, BİT'nin kullanılma süresiyle ilgili bulgular ve BİT kullanıma ilişkin algularla ilgili bulgular biçiminde sıralanmıştır.

BİT'nden haberdar ve sahip olma ile ilgili sorulardan *BİT'ni nasıl kullanacaklarına ilişkin ders alıp almadıkları* sorusuna yanıt veren 204 kişinin % 76.9 (160) evet derken % 23.1 (48) hayır yanıtı vermiştir. *BİT ile ilgili ders aldıklarını* belirten 160 kişinin % 41.6 bu eğitimi, üniversite eğitimleri sırasında (68), % 41.25 hizmet içi eğitimler sırasında (66), % 16.25 özel dersler aracılığı ile (26) aldıklarını belirtmektedirler. BİT ile ilgili ders alanlara (160), *bu teknolojileri PDR'de nasıl kullanabileceklerini* öğrenip öğrenmedikleri sorulduğunda; katılımcıların % 29.4'ü (47) bu soruya evet derken, % 70.6'ı (113) hayır yanıtını vermiştir. Araştırmada sorulan *bilgisayar kullanıp kullanmadıklarıyla* ilgili soruya katılımcıların % 98.6'sı (205); evde *kişisel bilgisayarlarının* olup olmadığı ile ilgili soruya ise % 89.9'u (187) evet yanıtını vermiştir. *İş yerinde bilgisayar kullanıp kullanmadıklarıyla* ilgili soruya, psikolojik danışmanların % 99'u (208 kişiden 206'sı); *iş yerinde bilgisayarlarının olup olmadığı* sorusuna ise % 89.4'ü (186) evet yanıtını vermişlerdir. Yanıtlara bakıldığında psikolojik danışmanların sadece yaklaşık onda birinin iş yerinde kendilerine ait bilgisayarları olmadığı görülmektedir. Okulda *sahip olunan bilgisayar teknolojileri* konusunda katılımcıların büyük kısmının (146; % 70.2), yazıcı, projeksiyon, internet bağlantısı gibi bilgisayar teknolojilerine sahip olduğu anlaşılmaktadır. Diğer katılımcılar ise hepsine değilse de bazı BİT'e sahip olduklarını belirtmişlerdir.

BİT'ni kullanım amaçları: BİT'ni psikolojik danışmanların hangi amaçlarla kullandıkları sorusunda sunulan seçeneklere *evet* biçiminde verilen yanıtlar, en fazla işaretlenenenden en aza

gidecek biçimde sıralanarak Tablo' 1 de sunulmuştur. Listeye bakıldığında; psikolojik danışmanların, BİT'ni daha çok rapor yazmak, elektronik posta alma/yollamak, web sayfalarını araştırmak ve eğitim için CD-ROM, DVD, ve VCD gibi araçları kullanma amaçlı kullandıkları görülmektedir. En az kullanılma biçimi ise veri tabanlarını kullanmak ve velilerle bağlantı kurmak için bilgisayarı kullanmaktır. Cinsiyet, yaş ve çalışılan eğitim kurumu açısından BİT'nin kullanımında fark olup olmadığına Kay kare testi ile bakıldığında çalışılan kurum açısından hiçbir anlamlı fark bulunmamıştır. Yaş değişkeni açısından, BİT'ni mesleki rehberlik ($\chi^2:3.23$, $p<.05$) ve web sayfası araştırmak amacıyla kullanmak ($\chi^2:6.20$, $p<.01$) konusunda gençler lehine anlamlı fark bulunmuştur. Cinsiyet açısından ise BİT'ni test vermek ($\chi^2:3.65$, $p<.03$) ve internet aracılığı ile eğitim almak ve vermek ($\chi^2:7.40$, $p<.005$) amacıyla kullanmak konusunda erkekler lehine anlamlı fark bulunmuştur.

Tablo 1. Psikolojik Danışmanların, BİT'ni PDR Amaçlı Nasıl Kullandıklarına İlişkin Bulgular

BİT'ni PDR' de kullanma yolları	Frekans (f)	Yüzde (%)
Bilgisayarı rapor yazmak, grup sunuları hazırlamak, web sayfası hazırlamak için kullanabilmek	204	98.1
Elektronik posta yollamak ve almak	199	95.7
Danışana yardımcı olabilecek yüksek öğretim kurumlarıyla, mesleklerle; burs ve parasal destekle, müdahale yollarıyla ilgili farklı bilgileri web sayfalarından araştırabilmek.	193	92.8
Eğitim amaçlı CD-ROM, DVD, VCD kullanmak	167	80.3
Mesleki rehberlik amaçlı olarak bilgisayarı kullanmak	160	76.9
Tartışma ve bilgi amaçlı olarak eposta gruplarıyla yazışma	156	75
Kişisel /sosyal PDR (kişisel ve sosyal gelişim için ya da bu konulardaki sorunları gidermek için) için BİT'ni kullanmak	109	52.4
Bilgisayar için geliştirilmiş testleri kullanmak (Bilgisayarda değerlendirme yapmak)	105	50.5
Öğretmenlerle bağlantı kurmak	100	48.1
İnternet aracılığı ile eğitim almak ve vermek	92	44.2
Bilgisayar aracılığı ile istatistiksel programları kullanmak	90	43.3

PDR ile ilgili veri tabanlarına ulaşabilmek ve kullanabilmek	87	41.8
Velilerle bağlantı kurmak	59	28.4

Bilgisayar teknolojilerinin kullanımına ayrılan zaman: Psikolojik danışmanların BİT'ni, haftada yaklaşık kaç saat, PDR ile ilgili işler için kullandıkları sorusuna gelen yanıtlara bakıldığında genel ortalamanın 8.17 saat olduğu görülmektedir. . Öte yandan, iş_yerinde bilgisayar kullanımının yeterli bulunup bulunmadığı ile ilgili soruya % 67.8'i (141) evet derken, % 21.2'si (44) hayır diye yanıtlamıştır. Katılımcıların % 11.1'i (23) ise istediklerinden daha fazla bilgisayar kullandıklarını ifade etmişlerdir. Bu durumda, katılımcıların onda yedisi yeterli miktarda bilgisayar kullanabildiğini bildirirken onda biri kullanmak istediklerinden daha fazla kullanmak durumunda olduklarını dile getirmişlerdir. Sonuçta, onda ikisi yeterince bilgisayar kullanamadıklarını ifade etmişlerdir. Bu 44 kişilik grup, bilgisayarı yeterince kullanamamalarının nedenlerini şu şekilde sıralamaktadırlar: Teknik destek yetersizliği % 25 (11), yetersiz bilgisayar becerileri % 22.7 (10), bilgisayarın eski olması % 20.5 (9), yazılım programlarının eski olması % 9.1(4) ve sınırlı ekonomik koşullar, yönetsel desteğin olmaması ve zamanın olmaması % 22.7(10).

BİT'ni kullanmakla ilgili algılar, rahatlık, yeterlik ve üretkenli artırması açısından ele alınmıştır. Bilgisayar kullanımı konusunda kendilerini ne kadar rahat hissettikleriyle ilgili yedi dereceli soruya verilen yanıtların ortalaması ($\bar{x}=5.99$, $\sigma=1.23$) olarak bulunmuştur. Bilgisayar kullanımda kendileri rahat hissetmeleri açısından psikolojik danışmanlar arasında cinsiyet, yaş ve çalışılan eğitim kurumu açısından yapılan t testi sonucunda anlamlı bir fark bulunmamıştır. Psikolojik danışmanların bilgisayar ve teknolojileri kullanmada kendilerini ne kadar yeterli bulduklarıyla ilgili soruya verdikleri yanıtların ortalamasının ($\bar{x}=5.42$, $\sigma=1.19$) olarak bulunması, kendilerini yeterli algıladıklarını göstermektedir. Cinsiyet, yaş ve çalışılan eğitim kurumu açısından bilgisayar konusunda yeterli hissetmede konusunda yapılan t testi sonucunda anlamlı bir fark bulunmamıştır. Psikolojik danışmanların BİT'ni kullanmanın üretkenliklerine ne kadar katkısı olduğunu düşündüklerine ilişkin soruya verdikleri yanıtların ortalamasının yedi üzerinden ($\bar{x}=5.73$, $\sigma=1.23$) olarak bulunması, bilgisayarın verimli olmalarına katkısı olduğunu algıladıklarını göstermektedir. Cinsiyet ve yaş değişkeni açısından BİT'ni kullanmanın üretkenliği artırıp artırmadığı konusunda

yapılan t testi ve çalışılan eğitim kurumu açısından anlamlı bir fark olup olmadığına ilişkin Tek Yönlü ANOVA sonuçlarında göre anlamlı fark bulunmamıştır.

TARTIŞMA VE YORUM

Tartışma ve yorumlar, bulgularda izlenen sıraya göre sunulmuştur. BİT'nden haberdar ve sahip olma ile ilgili sorulardan *BİT'ni nasıl kullanacaklarına ilişkin ders* alıp almadıkları sorusuna verilen yanıtlara göre ulaşılan psikolojik danışmanların yaklaşık dörtte birisinin bilgisayar teknolojileri ile ilgili hiçbir ders almadıklarını göstermektedir. *BİT ile ilgili ders alma* ile ilgili sorunun yanıtlarına göre üniversite eğitimi sırasında bilgisayarla ilgili ders alanların sayısının fazla olmaması, yakın zamana dek psikolojik danışman yetiştiren her anabilim dalı programında bilgisayarla ilgili dersin olmamasıyla açıklanabilir. Ancak son yıllarda neredeyse tüm PDR eğitiminde, Bilgi ve iletişim teknolojileri ile ilgili dersler verilmektedir. Özellikle YÖK tarafından 2007'de hazırlanan standart PDR programlarında, iki ayrı bilgisayar dersinin verilmesi önerilmektedir. Sonuç olarak; bu araştırmanın benzerinin yapılması halinde, BİT ile ilgili üniversite eğitimi sırasında ders aldıklarını belirtenlerin sayısında artış beklenebilir. BİT ile ilgili ders alanlara *bu teknolojileri PDR'de nasıl kullanabileceklerini* öğrenip öğrenmedikleri sorulduğunda; psikolojik danışmanların üçte ikisine yakınının aslında BİT'ni psikolojik danışma hizmetleri sırasında nasıl kullanacaklarına ilişkin resmi bir eğitim almadıkları anlamına gelmektedir. YÖK tarafından PDR programlarına konması önerilen iki ayrı bilgisayar dersinden birisinin bu amaca hizmet edecek biçimde yapılandırılması uygun olabilir. Carlson ve arkadaşlarının (2006) araştırmalarının sonuçlarına göre Amerikalı psikolojik danışmanların yaklaşık % 60'ı bilgisayar kullanımıyla ilgili hiç ders almamışlardır. Türkiye'de hiç ders almadığını söyleyenlerin oranının % 22.5 olduğu göz önüne alınca, durumun kötü olmadığı düşünülebilir. Araştırmada sorulan *bilgisayar kullanıp kullanmadıklarıyla* ilgili soruya katılımcıların neredeyse tamamı, *evde kişisel bilgisayarlarının olup olmadığı* ile ilgili soruya ise onda dokuzu evet yanıtını vermiştir. *İş yerinde bilgisayar kullanıp kullanmadıklarıyla* ilgili soruyla *iş yerinde bilgisayarlarının olup olmadığı* sorusuna verilen yanıtlar da benzerdir. Bu da katılımcıların büyük kısmının bilgisayar kullandıkları ve hem kişisel hem de ofis bilgisayarlarının oldukları anlamına gelmektedir. Owen ve Weikel (1999) tarafından yapılan araştırmada kişisel bilgisayara sahip olma oranı % 61; okullarında bilgisayar olma oranı ise

% 82 olarak bulunmuştur. Öte yandan araştırmalar arasında uzun bir sürenin olduğu da göz önünde bulundurulmalıdır. Bu çalışmadaki katılımcıların çok büyük bir kısmının iş yerinde bilgisayar kullanmaları, Milli Eğitim Bakanlığı'nın 1990'lardan sonra okullarda bilgisayar teknolojilerini yaygınlaştırmayla ilgili politikalarının bir sonucudur. Özellikle de 2000 yılından itibaren okulların çoğu bilgisayara sahip hale gelmiştir (Aşkar, 2003). Yanıtlara bakıldığında psikolojik danışmanların sadece yaklaşık onda birinin iş yerinde kendilerine ait bilgisayarları olmadığı görülmektedir. Okulda *sahip olunan bilgisayar teknolojileri* konusunda katılımcıların neredeyse dörtte üçünün yazıcı, projeksiyon, internet bağlantısı gibi BİT'ne sahip oldukları anlaşılmaktadır. Diğer katılımcılar ise hepsine değilse de bazı BİT'e sahip olduklarını belirtmişlerdir. MEB'in projeleri sayesinde okulların teknolojik donanımların büyük kısmına sahip görünmektedir (Aşkar, 2003). MEB, bir dizi projeler aracılığı ile tüm okulların BİT'ne sahip olmaları doğrultusunda çalışmaktadır.

BİT'ni kullanım amaçları: Bulgulara göre BİT'nin PDR amaçlı kullanımında velilerle bağlantı kurmak için fazla kullanılmaması bilgisayarı kullanma olması Türk eğitim sisteminde psikolojik danışmanların bilgisayar aracılığı ile velilerle iletişim kurmalarının fazla onaylanmaması ile açıklanabilir. Korkut (2007) tarafından yapılan bir çalışmada, psikolojik danışmanların kariyer danışmanlığı/mesleki rehberlik için bir bilgiye ulaşmak istediklerinde en fazla web sayfalarını kullanmayı tercih ettikleri sonucunu elde edilmiştir. Dolayısıyla web sayfalarının araştırılması, psikolojik danışmanlar arasında önem taşımaktadır. Yurtdışındaki çalışmalarda elde edilen bazı sonuçlara bakıldığında; psikolojik danışmanlar bilgisayar ve teknolojilerini daha çok elektronik posta yollamak/almak, (Carlson ve ark., 2006; Creamer, 2001; Myers ve Gibson, 1999; Viluan, 2011), rapor yazmak (Creamer, 2001; Holcomb-McCoy, 2005; Owen ve Weikel, 1999; Viluan 2011), elektronik posta listelerini kullanmak, (Myers ve Gibson, 1999), öğretmenlere elektronik posta yollamak (Holcomb-McCoy, 2005), internette araştırma yapmak ve sunu hazırlamak (Owen ve Weikel, 1999) amaçlı kullanılmaktadırlar. Bu araştırmalarda en az kullanılan yollar ise elektronik ortamda test vermek, kariyer planı yapmak, istatistik amaçlı kullanmak (Myers ve Gibson, 1999), öğrencilerle elektronik posta aracılığı ile haberleşmek (Holcomb-McCoy, 2005), etkileşimli mesleki rehberlik yapmak, test vermek ve internette araştırma yapmak (Owen ve Weikel, 1999) olarak sıralanmıştır. Cinsiyet, yaş ve çalışılan eğitim kurumu açısından BİT'nin

PDR amaçlı olarak kullanımında fark olup olmadığı ile ilgili Kay kare sonuçlarına göre çalışılan kurum açısından fark bulunmamıştır. Bazı kullanım yolları açısından gençlerin ve erkeklerin lehine farkların bulunması, gençlerin (Graham ve Smith, 2011, Özdemir, 2010) ve erkeklerin (Aypay, 2010; Cooper, 2006; Tezci, 2011) BİT'ni kullanmada daha iyi olduğuna ilişkin araştırma sonuçlarına benzerlik göstermektedir

Bilgisayar teknolojilerinin kullanımına ayrılan zaman: Sonuçlara göre psikolojik danışmanların BİT'ni, PDR amaçlı olarak haftada sekiz saat kadar kullandıkları görülmektedir. Aslında bu durum haftada ne kadar bilgisayar kullandıkları biçiminde sorulmuş olsa idi daha anlamlı olabilirdi. Öte yandan *iş_yerinde bilgisayar kullanımının yeterli bulunup bulunmadığı* ile ilgili soruya verilen yanıtlara göre katılımcıların onda yedisi yeterli miktarda bilgisayar kullanabildiğini bildirirken onda biri kullanmak istediklerinden daha fazla kullanmak durumunda olduklarını dile getirmişlerdir. Sonuçta, onda ikisi yeterince bilgisayar kullanamadıklarını ifade etmişlerdir. BİT'ni *yeterince kullanamamalarının* nedenlerini teknik destek yetersizlik, yetersiz bilgisayar becerileri, bilgisayarın ve yazılım programlarının eski olması biçiminde sıralamışlardır. (Owen ve Weikel, 1999) tarafından yapılan çalışmada, okul psikolojik danışmanlarının yalaşık onda yedisi bilgisayarı yeterince kullanamadıklarını rapor etmişlerdir. Neden olarak ise zamanın yetersizliği, parasal desteğin azlığı, yetersiz bilgisayar becerileri ve yönetsel desteğin yetersizliği gösterilmiştir.

BİT'ni kullanmakla ilgili algılar, rahatlık, yeterlik ve üretkenli artırması açısından ele alınmıştır. Bilgisayar kullanımı konusunda kendilerini ne kadar *rahat* hissettikleriyle ilgili soruya verilen yanıtların ortalamasının hayli yüksek olduğu görülmektedir. Bu da Türk psikolojik danışmanların kendilerini Amerikalı meslektaşları gibi bilgisayar teknolojiler konusunda rahat hissettiklerini göstermektedir (Carlson ve ark, 2006; Creamer, 2001; Holcomb-MaCoy, 2005). Bilgisayar kullanımda kendileri rahat hissetmeleri açısından psikolojik danışmanlar arasında cinsiyet, yaş ve çalışılan eğitim kurumu açısından anlamlı bir fark bulunmaması BİT'ni kullanımında erkeklerin (Aypay, 2010; Cooper, 2006; Tezci, 2011) ve gençlerin lehine (Graham ve Smith, 2011, Özdemir, 2010) fark bulan araştırma sonuçlarıyla uyumsuzdur. Psikolojik danışmanların bilgisayar ve teknolojileri kullanmada kendilerini ne kadar *yeterli* bulduklarıyla ilgili soruya verdikleri yanıtların ortalaması da oldukça yüksek bulunması,

kendilerini bu konuda yeterli algıladıklarını göstermektedir. Bu sonuç Owen ve Weikel (1999) tarafından yapılan benzeri çalışmada bulunan sonuçtan ($\bar{x}=4.86$) daha yüksek görünmektedir. Anlaşıldığı gibi, psikolojik danışmanlar bilgisayar kullanımında kendilerini oldukça yeterli hissetmektedirler. Cinsiyet, yaş ve çalışılan eğitim kurumu açısından bilgisayar konusunda yeterli hissetmede konusunda anlamlı bir fark bulunmaması beklenmedik bir durumdur. Araştırmanın başında BİT'nin çok hızlı değişmesi nedeniyle daha genç olanların bu teknolojileri öğrenmeleri için daha fazla fırsatları olacağı düşünülmüştür. Psikolojik danışmanların BİT'ni kullanmanın *üretkenliklerine* ne kadar katkısı olduğunu düşündüklerine ilişkin soruya verdikleri yanıtlara göre bilgisayarın verimli olmalarına katkısı olduğunu algıladıklarını göstermektedir. Bulunan bu ortalama, Owen ve Weikel (1999) tarafından elde edilen ortalamadan ($\bar{x}=5.35$) biraz daha yüksek olsa da yakın bir değerdedir. Viluan, (2011) tarafından yapılan çalışmada da okul psikolojik danışmanlarının, BİT'ni kullanımının üretkenliklerini artırdığı biçiminde algıladıkları biçiminde bir sonuç elde edilmiştir. Cinsiyet, yaş ve çalışılan eğitim kurumu açısından BİT'ni kullanmanın üretkenliği artırıp artırmadığı konusunda anlamlı bir fark bulunmaması yaş, cinsiyet ve çalışılan eğitim kurumu açısından üretkenliği artırmasına ilişkin düşüncelerinde bir fark yaratmadığını göstermektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Elde edilen sonuçlardan psikolojik danışmanlarının yaklaşık onda dokuzunun evde ve iş yerinde bilgisayarlarının olduğu, onda yedisinin okulunda tüm BİT donanımının yer aldığı, bilgisayar dersi almış olanların onda dördünün üniversitede iken onda dördünün ise hizmet içi eğitimle bu dersi aldığı, üçte ikiden fazlasının BİT'ni PDR'de nasıl kullanılacağına ilişkin bir ders almadığı, bilgisayarı PDR amaçlı olarak haftada sekiz saatten fazla kullandıkları anlaşılmaktadır. Okul psikolojik danışmanları, BİT'ni kullanma konusunda iyi durumda görünmektedirler. Görüldüğü kadarıyla okulların ve RAM'ların büyük çoğunluğunda BİT vardır. Bunun yanında, psikolojik danışmanların çoğunun BİT'ni PDR amaçlı kullanma biçimlerinin en fazla rapor yazma ve eğitsel sunu hazırlama, elektronik posta alma ve yollama web sayfası araştırma ve eğitim amaçlı CD-ROM, DVD ve VCD kullanmak amaçlı olduğu bilgisayarı en az velilerle bağ kurmak için kullandıkları sonucuna varılmıştır. Bu konuda yaş, cinsiyet ve çalışılan eğitimsel kurum açısından anlamlı bir fark bulunmamış

olması, okul psikolojik danışmanlarının bu değişkenlere bakılmaksızın BİT'ni benzer amaçlarla kullandıkları biçiminde açıklanabilir. Psikolojik danışmanlar arasında yaş, cinsiyet ve çalışılan eğitimsel kurum değişkenlerine göre anlamlı bir fark bulunmasa da BİT'ni kullanma konusunda rahat olma, kendilerini yeterli hissetme ve BİT'ni kullanmanın üretkenliklerini artırdığı biçiminde algulamaları açısından yüksek ortalama almış olmaları sevindiricidir.

Bilgisayarla ilgili derslerin PDR programlarında yer alması sevindirici olmakla beraber YÖK (2007) tarafından önerilen programdaki ders içeriklerine bakıldığında; bu teknolojilerin psikolojik danışma ve rehberlik amacıyla nasıl kullanılabilmesine ilişkin fazla ipucunun bulunmadığı görülmektedir. Araştırmada psikolojik danışmanların çok büyük kısmı bilgisayar dersi olsa da yaklaşık üçte ikisinin bu teknolojileri PDR için nasıl kullanacaklarına ilişkin hiçbir ders almadığı bulunmuştur. O nedenle, lisans ve lisans üstü düzeydeki eğitimlerde bilgisayar teknolojilerinin eğitsel, mesleki, kişisel/sosyal PDR alanlarında nasıl kullanılabilmesi üzerinde daha fazla durulması anlamlı olabilir. Queitzsch, (1997) bilgisayar ve teknolojilerinin eğitim sisteminde kullanılabilir olması için sadece bilgisayar okur yazarlığının yetmediğini; o nedenle bilgisayarla ilgili eğitimlerin örgün eğitim süresince verilmesinin daha ekonomik ve daha etkili olduğunu belirtmektedir (Akt.Usluel ve Umay, 2005). Bir diğer nokta da üniversite öğretim elemanlarının kendilerinin de derslerinde bu teknolojileri kullanmaları ve nasıl kullanılabilmesine ilişkin farklı örnekler vermesi, bu teknolojilerin eğitimle bütünleşmesinde önemli bir rol oynamasıdır (Usluel ve Umay, 2005). O nedenle, PDR öğrencilerine bu teknolojilerin nasıl kullanılabilmesi, derslerde bu teknolojiler kullanılarak ve PDR ile ilgili farklı kullanım alanları anlatılarak öğretiler. Öte yandan, Asan'ın (2003) dikkat çektiği gibi bilgisayar teknolojilerinin hızla değişmesi nedeniyle hizmet içi eğitimlerden vazgeçilmemesi gerekmektedir. Bilgisayar teknolojilerinin ülkemizde psikolojik danışma alanında daha da yaygın ve etkin olarak kullanılması için üniversiteler, Türk PDR DER, MEB'in işbirliği ile farklı projelerin geliştirilebileceği düşünülmektedir. Ayrıca bu çalışma sadece bir pilot çalışması olduğu için psikolojik danışmanların BİT'leri kullanmaları üzerine daha kapsamlı ve daha büyük gruplarla benzer çalışmalar yapılabilir. PDR'de öğrencilerinin BİT'ni kullanmaları da incelenerek, karşılaştırmalı çalışmalar gerçekleştirilebilir.

KAYNAKÇA

ACES (2007). Technical competencies for counselor education: Recommended guidelines for program development, 28 Mayıs 2008 tarihinde aşağıdaki adresten alınmıştır. http://files.acesonline.net/doc/2007_aces_technology_competencies.pdf

Akkoyunlu B. ve Soylu M.Y. (2010) . Öğretmenlerin sayısal yetkinlikleri üzerine bir çalışma, *Türk Kütüphaneciliği* 24(4), 748-768.

Asan, A. (2003). Computer technology awareness by elementary school teachers: A case study from Turkey. *Journal of Information Technology Education*. 2, 153-164.

Aşkar, P. (2003). Türkiye’de eğitimde bilgisayar kullanımına genel bir bakış (1980-2000), *Computer world* 2.

Aypay, A. (2010). Information and communication technology (ICT) usage and achievement of Turkish students in PISA 2006, *TOJET: The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 9(2).

CACREP (2001). 2001 STANDARDS, www.cacrep.org/2001Standards.html - 461 adresinden 30 mart 2008 tarihinde alınmıştır.

Carlson, L. A. Portman, T. A. A. ve Bartlett, J. R. (2006). Professional school counselors’ approaches to technology. *Professional School Counseling*, 9(3), 252-256.

Casey J. A. (1995). Developmental issues for school counselors using technology. *Elementary School Guidance & Counseling*, 30(1), 26-34.

Cooper J. (2006). The digital divide: The special case of gender, *Journal of Computer Assisted Learning*, 22 (5); 320-334. _

Creamer, M.B. (2001). Technology utilization in the field of school counseling: An action research study. 30 mart 2010 tarihinde aşağıdaki adresten alınmıştır http://teach.valdosta.edu/are/Artmascript/vol1no1/creamer_am.pdf.

D’Andrea, M. (1995). Using computer technology to promote multicultural awareness among elementary school-age students. *Elementary School Guidance and Counseling Journal*, 30(1), 45-54.

Goodyear, P. (1985). Computer-assisted learning, computer-based guidance and the teaching of educational research methods. *British Educational Research Journal*, 11, (3), 291-300.

Hamamcı, Z. (2007). Online Psikolojik Danışma (E-terapi). İçinde Özyürek, R., Korkut-Owen, F ve Owen D.W. (Editörler) *Gelişen Psikolojik Danışma ve Rehberlik* (Ss 219-232). Ankara; Nobel Yayınevi.

Graham, R.ve Smith D.T. (2011). Internet as digital practice: Examining differences in African American Internet usage, *Future Internet* 3(3), 185-203

Holcomb-Mccoy, C. (2005). An examination of urban and suburban school counselors familiarity with and usage of computer technology. *Journal of Technology in Counseling*, 4. 28 Nisan 2011 tarihinde jtc.colstate.edu/Vol4_1/Index.htm - 19k adresinden alınmıştır.

Kesici, Ş. (2008). A sample for guidance application of distance Education technologies: A case study on graduate students’ opinions about web-assisted career guidance systems. *Turkish Online Journal of Distance Education-TOJDE*, ISSN 1302-6488 Volume: 9 Number: 1 Article 9.

Korkut, F. (2007). Psikolojik danışmanların meslek rehberlik ve psikolojik danışmanlıkla ilgili düşünceleri ve uygulamaları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32 187-197.

McLean, H. (1999). Online education as interactive experience: Some guiding models. *Educational Technology*, 39 (5); 36-42.

MEB (2010). Milli Eğitim Bakanlığı, Ulusal Mesleki Bilgi Sistemi, 23 mart 2011 tarihinde <http://mbs.meb.gov.tr/> adresinden alındı.

Myers J.E., ve Gibson, D.M. (1999). Technology competence of counselor educators. *ERIC Digest*. ED435947.

Owen D.W., ve Weikel W.J. (1999). Computer utilization by school counselors. *Professional School Counseling*, 2 (3);179-82.

Özdemir, L. (2010). Bilişim teknolojisi tutumları farklı üniversite Personelinin bilişim teknolojisi becerilerinin değerlendirilmesi, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 24(1),113-128

Rust, E.B. (1995). Applications of the international counselor network for elementary and middle school counseling. *Elementary School Guidance & Counseling*, 30 (1),16-25.

Tezci, E. (2011). Factors that influence pre-service teachers' ICT usage in education, *European Journal of Teacher Education*, 34 (4), 483-499.

Travis, L. M. (2007). *Computer technology utilization by metro suburban high school counselors*. Unpublished Doctor of Education Thesis, Georgia Southern University.

Türkiye İstatistik Kurumu (2011). 2011 yılı hane halkı bilişim teknolojileri kullanım araştırması, *Haber Bülteni*, 18 Ağustos 2011, Sayı: 170.

Usluel, Y. K., ve Umay, A. (2005). İlköğretim matematik öğretmen adaylarının öğretimde BİT kullanımına bakışı: Boylamsal bir çalışma. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*(19), 102-111.

Van Horn, S.M. ve Myrick, R.D. (2001). Computer technology and the 21 st century school counselor. *Professional School Counseling*, 5 (2), 124-130.

Vinluan, L.R. (2011). The use of ICT in school guidance: Attitudes and practices of guidance counselors in Metro Manila, the Philippines, *International of Journal of Advancement Counselling*, 33, 22–36.

YÖK (2007). *Rehberlik ve psikolojik danışmanlık lisans programı*. 14 nisan 2008 tarihinde http://www.yok.gov.tr/egitim/ogretmen/programlar_icerikler.htm adresinden alınmıştır.